

ger sig med det demokratiske og socialistiske røre i 1850'erne. Ved at drage denne mærkelige »Junghegliaer«, danske politiagent og tyske helstatsmand frem i lyset, orienterer Gamby ydermere om et hidtil næsten ukendt kapitel i dansk politihistorie, der er tæt knyttet sammen med udenrigspolitikens historie.

Bogen afsluttes med en gengivelse af nogle af E. Bauers beretninger til Bræstrup. Som Gamby antyder i forordet, agter Karl-Marx-Haus i Trier at udgive samtlige E. Bauers agentrapporter til Bræstrup. Det lyder meget lovende – forhåbentlig bliver det snart.

Hans-Norbert Lahme

Helge Larsen: *Fra liberalisme til radikalisme. Københavns liberale Vælgerforening 1883-1908*. (Odense Universitetsforlag, 1985). 165 s., 146,40 kr.

I denne bog redegør Helge Larsen for den liberale opposition imod Højre i København i perioden fra 1883 til 1908. Den ikke-socialistiske opposition samledes i Københavns liberale Vælgerforening, og Larsen behandler først denne forenings fremkomst og derefter udviklingen inden for den.

Som noget nyt påviser forfatteren, at den liberale vælgerforening favnede alle samfundsgrupper og ikke kun akademikere som hidtil antaget. Larsen skildrer bruddene inden for Københavns liberale Vælgerforening – brud, der hver gang resulterede i en radikalisering af foreningen, og som endte med, at den indmeldte sig i det nystiftede Radikale Venstre og ændrede navn til Københavns radikale Venstrevælgerforening. Forfatteren behandler også samarbejdet mellem den liberale vælgerforening og Socialdemokratiet. Ved folketingsvalgene delte de opstil-

lingskredsene mellem sig, og ved de årlige kommunalvalg opstillede de liberale og socialdemokraterne fælleslister. Ved århundredskiftet opnåede de flertallet i Københavns borgerrepræsentation. Valgalliancen holdt – bortset fra 1903 – igennem hele perioden. Endelig skal det omtales, at Larsen giver en række fine og nuancerede portrætter af hovedpersonerne.

Helge Larsen har udarbejdet bogen på basis af et omfattende kildemateriale, primært den liberale vælgerforenings arkiv samt en række privatarkiver. Bogen er uhyre detaljeret, særdeles velskrevet – og perspektivrig. Det eneste man kunne kritisere Larsen for er, at han har en tilbøjelighed til at fremstille de implicerede personer og deres baggrund lovlig minutiøst, og at han undertiden kommer med irrelevante, familiære oplysninger. Eksempelvis forekommer det ikke relevant at nævne Jacob Marstrands tre kusiners giftermål (s. 28). Men denne kritik hører hjemme i småtingsafdelingen.

Det er en overordentlig vægtig bog, der udfylder et hul i både Venstres og Det radikale Venstres historie.

Peter Sørensen

Jørgen Steen Jensen: *Møntsamlere og Forskere. Dansk Numismatisk Forening 1885-1985*. (Dansk Numismatisk Forening, 1985). 126 s.

Den 27. november 1885 oprettedes »Møntsamlereforeningen i København« til fremme af interessen »for Møntvidenskab og Medaillørkunst«, især ved »Udgivelse af numismatiske Værker [og] Afholdelse af Møder med Foredrag og Forevisninger«. Det har derfor været naturligt, at Dansk Numismatisk Forening, som den nu hedder, har villet fejre sit 100-års jubilæum ved et festskrift. Og lige så naturligt var det, at

opfordringen gik til Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, som Foreningen har et nært forhold til.

Men, som forfatteren selv skriver i sit forord, har arbejdet været hæmmet af to ting. For det første er Foreningens eget arkiv meget mangelfuldt bevaret; én eller måske flere bestyrelsesprotokoller er simpelthen forsvundet. For det andet betød det bratte personsifte på Møntsamlingen, at Jørgen Steen Jensen ikke fik den fornødne tid til at følge de spor, der i øvrigt ligger i de spredte mundtlige og skriftlige oplysninger.

Resultatet er blevet, at bogen i højere grad er blevet en noget tør gennemgang af de forskellige bestyrelses sammensætning og navnlig formændenes virke for foreningen. Og det er synd. Forfatteren er selv opmærksom på, hvor lidt akademikerne har præget foreningen, hvis medlemsskare navnlig har været forretningsmænd, embedsmænd og håndværkere, altså det »bedre borgerskab«. Og det interessante ligger just i, at disse amatører ikke kun har samlet på mønter for investeringens skyld, men i mangfoldige tilfælde mundtligt såvel som skriftligt har givet udtryk for en faglig interesse og forståelse for mønthistoriske emner, som har aftvunget den dybeste respekt blandt de professionelle udøvere. Herhjemme som i udlandet er dette samspil imellem private samlere og uddannede fagfolk en uvurderlig del af numismatikens væsen og historie.

Selv om bogen således ikke ganske giver Dansk Numismatisk Forenings historie, rummer den dog mange værdifulde oplysninger og interessante episoder, herunder bataljer af en art, som de færreste vel vil forbinde med »møntpudsere«. Jeg har dog navnlig glædet mig over de gode fotografier samt syv bilag med genoptryk af originaldokumenter.

Det sidste af disse er skrevet den 12. december 1955 af den daværende overinspektør for Møntsamlingen, Georg Galster, og er stilet til Nationalmuseets daværende direktør, Johannes Brøndsted i anledning af, at denne har nedlagt forbud imod, at Numismatisk Forening fortsat benytter museets lokaler til sine møder. Galster slutter sit brev således: »Mener De at måtte fastholde denne opsigelse, må jeg begære min afsked fra udgangen af maj eller juni. Vil De vise Møntsamlingen, mig og Numismatisk Forening den imødekommenhed at trække opsigelsen tilbage, vil jeg derimod være villig til at fortsætte i embedet lidt endnu – så mange år kan der jo ikke være tale om«.

Enhver, som har kendt Galster, kan ved disse ord se ham lyslevende for sig og vil smilende notere sig den tilføjelse, kopien har fået dagen efter: »Professor Brøndsted meddelte meget venligt, at han tog opsigelsen tilbage«.

Erik Christiansen

Søren Eigaard og Knud Risskov Sørensen: *100 års sammenhold. Fagbevægelsen i Odense 1885-1985*. Arbejdernes Fællesorganisation i Odense. (Odense Universitetsforlag, 1985). 263 s., 178,- kr.

Efter indholdet at dømme skulle man ikke tro, der var tale om et jubilæumsskrift. Ganske vist omtales de markante personligheder i den odenseanske fagbevægelse på behørig vis; men der er ikke blot tale om en hyldest til dem og den fremgang, fagbevægelsen og socialdemokratiet har haft gennem de sidste 100 år.

Omdrejningspunktet for fremstillingen er sammenholdet og arbejdskampen, kampen for forbedrede arbejds- og lønforhold samt for faglig og politisk anerkendelse. Dermed bliver den hi-